

Reflektioner om tröst – även läkaren har rätt att sörja

Carl-Magnus Stolts intressanta artikel om tröst väcker hos mig många tankar och minnen från 40 år som barnläkare, större delen av denna tid som ansvarig för barn med sjukdomar i nervsystemet och muskulaturen.

För många av dessa sjukdomar finns ingen effektiv behandling, flera leder till döden eller invaliditet, en del är ärftliga. Det är ingen lätt uppgift för läkaren att ge information om detta till föräldrarna, och mycket svårt för dem att ta emot den.

Hjälp till sorgebearbetning

Tröst? Det finns inga ord eller fraser som kan trösta föräldrar i denna situation. Liksom Carl-Magnus Stolt känner jag tveksamhet inför ordet »tröst», eftersom det för mig har en biton av nedlåtenhet och klapp på axeln: »det skall nog ordna sig», »bara ta Dig samman och tänk på att Du ju har fler barn», »tiden läker alla sår» eller liknande fraser, som varken Carl-Magnus Stolt eller jag menar när vi talar om tröst; också för övrigt inom vården är denna inställning i stort sett utrotad.

Det är svårt att finna en riktigt bra ersättning, jag kan inte finna *ett* ord utan stannar för uttrycket »hjälp till bästa möjliga sorgebearbetning». Denna process startar vid patientens första kontakt med sjukvården, och har sin viktigaste punkt vid första informationen till familjen. Den bör ges av den för barnets vård ansvarige läkaren, den som har störst erfarenhet både av den aktuella sjukdomen och av människor och mänskliga relationer. Informationen skall vara sann, saklig, osentimental och given med engagemang och mänsklig värme.

En bättre vinkling

Informationen får aldrig vara enbart negativ. Att bara konstatera att inget finns att göra är onödigt och ytterst nedslående. En bättre vinkling – och lika sann – är: »Det finns massor av sjukdomar vi inte kan bota, men det finns inte en enda sjuk individ för vilken ingenting kan göras». Detta ger signalen: »Ditt barn är värt att satsa på.» Sjukvårdsresurser kan kopplas in, bestående av personer som var och en är expert på sin bit av behandlingen, föräldrarna själva är experter på sitt eget

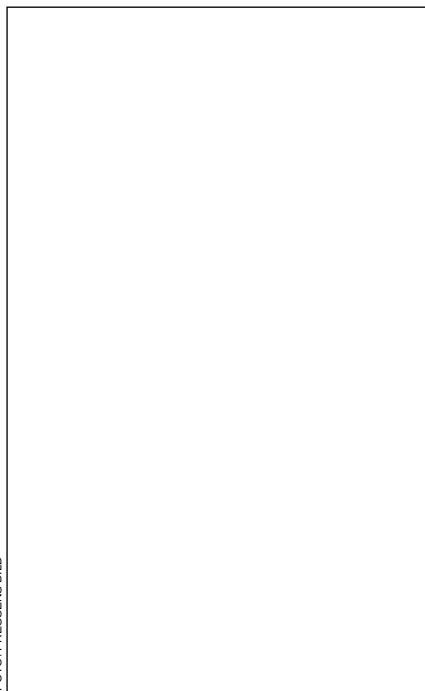

FOTO: PRESENS BILD

Också läkaren har rätt till sin sorg och rätt att dela den med någon.

barn, *tillsammans* blir detta bästa möjliga stöd åt barn och familj.

Grundmurad respekt

Att i början satsa tid och engagemang på att etablera en varm och förtroendefull kontakt med familjen kan och skall man alltid finna tid för, eftersom detta verkligen lönar sig på sikt. Det är också en förutsättning för att man själv skall orka med arbetet i längden. Läkare och familj behöver ömsesidigt ge varandra respekt, tillgivenhet, förtroende, mänsklig värme.

Mitt arbete med dessa hårt drabbade familjer har gett mig en grundmurad respekt för så vanligt folk och deras förmåga att tackla och klara av de svåraste situationer. De har låtit mig få se en sida av mänskligt liv som inte alla får uppleva. Är kanske detta en viktig beståndsdel i tröst? Inför döden behövs inga stora ord. Viktigare än ord är att hålla om varandra, att våga möta blicken, att vara närvarande både fysiskt och psykiskt, att inte lämna den drabbade ensam.

En personlig upplevelse

Slutligen vill jag berätta om en episod, som för ca 15 år sedan inträffade på

barnkliniken i Uppsala. Ett undervisningsmoment bestod av att jag och tre kvinnliga kandidater gemensamt undersökte ett barn. Flickorna märkte att jag var orolig och olustig, och då berättade jag för dem att nästa punkt på mitt program var att gå in till en svårt sjuk 17-årig flicka och berätta för henne och hennes pappa att vi fått svar på röntgenundersökningen, som visade att hennes hjärna var helt genomsatt av dotter-svulster från en lillhjärnetumör som hon blivit opererad för 4–5 år tidigare.

»Det är tungt och svårt, men det måste göras, tänk på mig», sa jag innan jag gick in. Det blev precis så svårt som jag föreställt mig och tog ungefär en timme. Helt oväntat fann jag att de tre flickorna inte gått till lunch utan stod kvar i korridoren utanför dörren, tysta och allvar-samma.

Tog tag om mina axlar

De sa ingenting utan kom stilla fram till mig och tog tag om mina axlar. Så stod vi så, tysta och stilla med mig i mitten, och höll om varandra. Efter en stund lossnade greppet, jag sa tack, det enda ord som ytrades, varefter var och en gick till sitt.

Jag är övertygad om att dessa tre flickor blivit utmärkta läkare. Själv upplevde jag att flickorna gav mig rätten att sörja. Också läkaren har rätt till sin sorg och rätt att dela den med någon. Den som får och kan ta emot tröst blir en bättre tröstare.

Ingrid Gamstorp
pensionerad barnläkare, neurolog,
Uppsala

Se även Nils Brage Nordlanders krönika i detta nummer, sidan 1152.